

SA EESTI MAAELUMUUSEUMID

struktuuriüksused

Eesti Põllumajandusmuuseum

C. R. Jakobsoni Talumuuseum

Kogumispõhimõtted

2019

Sisukord

SA Eesti Maaelumuuseumid missioon ja ajalugu	3
Missioon.....	3
Ajalugu	3
Muuseumikogud	4
Struktuur ja toimetehhanismid.....	5
SA Eesti Maaelumuuseumide kogudega seonduvat tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid	6
SA Eesti Maaelumuuseumid kogumispõhimõtted	7
Kogumise eesmärgid	7
SA Eesti Maaelumuuseumid koostöövõrgustik	7
Muuseumikogude täiendamise üldpõhimõtted.....	8
Kogude täiendamise viisid	8
Muuseumikogude täiendamise sisulised põhimõtted	9
Muuseumikogude hetkeseis ja täiendamisvajadus.....	10

SA Eesti Maaelumuuseumid missioon ja ajalugu

Missioon

Sihtasutuse Eesti Maaelumuuseumid (SA EMM) alla kuulub kaks endist iseseisvat riigimuuseumi: Eesti Põllumajandusmuuseum ja Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum, lisaks Tori Hobusekasvandus, kus sihtasutuse museaale ei ole.

Sihtasutuse muuseumide tegevuse eesmärk on Eesti põllumajanduse ning Carl Robert Jakobsoni ja tema perekonnaga seotud materjali kogumine, säilitamine, uurimine ning vahendamine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel ning Eesti põllumajandusajaloo ja kultuuripärandi seisukohalt märgilise tähtsusega Eesti Põllumajandusmuuseumi ja Carl Robert Jakobsoni Talumuuseumi säilitamine.

Sihtasutuse missiooniks on aidata kaasa põllumajanduse ja maaelu ning sellega seotud kultuuripärandi väärtustamisele ühiskonnas.

Ajalugu

Eesti Põllumajandusmuuseum

Eesti Põllumajanduse Muuseum asutati 1968. a Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) juurde ühiskondlikel alustel (EPA rektori käskkiri nr 183 2. juulist 1968). Organiseerimiskomisjoni kuulusid prof Jüri Kuum esimehena ja prof Aimu Reintam abiesimehena, liikmeteks olid professorid Nikolai Koslov, Elmar Haller, Leida Lepajõe, Hugo Sutter ja Julius Tehver.

1971. a otsustasid Eesti Põllumajanduse Muuseumi juhatus ja EPA rektoraat, et muuseumi tulevaseks asukohaks saavad Tartumaal EPA Ülenurme õppe- ja katsemajandi keskuses asuvad mõisaaegsed tootmishooned: puutöökoda-sepikoda, hobusetall ja veiselaut, mis ehitati ümber vastavalt muuseumi nõuetele. Mõisahäärber läks muuseumi käsutusse 2000. aastal.

1983. aastal läks muuseumi riikliku kultuuriasutusena ENSV Põllumajandusministeeriumi alluvusse ning nimetati ümber Eesti Põllumajandusmuuseumiks.

1988. a liitus filiaalina Elva EPT isetegevuslik maaparandusmasinate muuseum. Rahaliste vahendite nappuse tõttu ei olnud võimalik filiaali välja ehitada, säilikud toodi Ülenurmele.

1988. a. avati filiaalina Juhan ja Jakob Liivi kodutalu muuseum Alatskivil, mis alates 1992. aastast on iseseisev asutus ametliku nimetusega Liivi Muuseum.

1989. a liideti Tori Hobusekasvanduse Muuseum. 1997. a anti Tori filiaali varad tasuta üle Tori Vallavalitsusele, muuseumi nimeks sai Tori Muuseum.

1994. a liideti filiaalina Eesti Piimandusmuuseum Imaveres. Piimandusmuuseum iseseisvus 2000. aastal.

1994. a liideti filiaalina Eesti Lihandusmuuseum Kuressaares. Filiaal likvideeriti 2001. aastal, enamik säilikuid toodi Ülenurmele.

Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum

Muuseum on asutatud 3. septembril 1948. aastal Vändra rajooni alluvusse, olles varem C. R. Jakobsoni perekonna poolt majandatav talu, mis on Kurgjal olnud aastast 1874, mil C. R. Jakobson talu ostis. Kurgjal elas ta oma surmani 1882.aastal. Kurgjal asuv C. R. Jakobsoni haud on olnud eestlaste nõ „palverännaku koht“ juba C. R. Jakobsoni surmast alates.

Muuseumi esimene direktor oli C. R. Jakobsoni vanim tütar Linda Jakobson. 1970-ndal muudeti muuseum Pärnu Koduloomuuseumi filiaaliks, 1974. aastal muudeti muuseum iseseisvaks muuseumiks, mis allus Pärnu RSN Täitevkomiteele. 1976. aastal anti muuseum üle Eesti NSV Põllumajandusministeeriumile ja moodustati Tööpunalipu ordeniga A. Mölder nim Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi Vändra Katsesohvoosi Kurgja osakond. 1993. aastal muuseum iseseisvus ja temast sai põllumajandusministeeriumile alluv riigimuuseum.

2017. aasta detsembris asutas Maaeluministeerium oma valitsemisalas tegutsenud Eesti Põllumajandusmuuseumi ja Carl Robert Jakobsoni Talumuuseumi ning Tori Hobusekasvanduse põhjal Sihtasutuse Eesti Maaelumuuseumid (SA EMM).

Muuseumikogud

Eesti Põllumajandusmuuseum

Muuseumikogu	01.10.2019	Objekti ID lisatud MuIS-i	Digiteeritud
Dokumentide ja käsikirjade kogu	12 133	1 961	2588
Esemekogu	11001	1 207	10 475
Filmikogu	148	96	65
Fonokogu	48	48	48
Fotokogu	33 557	28 433	27 924
Kunstikogu	495	489	489
Muusikakogu	8	8	8

Tekstiilikogu	773	219	386
Videokogu	431	245	431
Kogud kokku	58 594	32 706	42 414

Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum

Muuseumikogu	01.10.2019	Objekti ID lisatud MuIS-i	Digiteeritud
Ajaloolised kogud	1 687	1 502	44
Arhiivmaterjalide kogu	4 556	2 848	
Arhiivraamatukogu	754	15	
C. R. Jakobsoni perekonna raamatukogu	347	0	
C. R. Jakobsoni raamatukogu	955	535	
Fotokogu	2 918	2 117	
Friedbergide raamatukogu	34	0	
Kunstikogu	185	181	
Muuseumikogu kokku	11 436	7 198	44

Struktuur ja toimetehhanismid

Sihtasutuse Eesti Maaelumuuseumid juhtorganid on nõukogu ja juhatus. Nõukogu kavandab sihtasutuse tegevust, korraldab juhtimist ja teostab järelevalvet sihtasutuse tegevuse üle. Nõukogul on kolm kuni viis liiget ametiajaga neli aastat.

01.09.2019 seisuga tegeleb sihtasutuse muuseumis kogude sisulise tööga üheksa inimest: Sihtasutuse-ülene peavarahoidja, Eesti Põllumajandusmuuseumi kaks koguhoidja-teadurit, üks teadur ning paberikonservaator (haldab ka ühte kogu), C. R. Jakobsoni Talumuuseumi üks koguhoidja-teadur, Eesti Põllumajandusmuuseumi kaks puidu- ja üks metallikonservaatorit.

Kogudega seotud tööloigud ja nende eest vastutajad on järgnevad:

Kogude täiendamine: peavarahoidja, koguhoidja-teadurid.

Kogude kirjeldamine MuISis, digiteerimine: peavarahoidja, koguhoidja-teadurid.

Kogude kasutamise korraldamine, uurijate teenindamine: peavarahoidja, koguhoidja-teadurid.

Hoiustamine, säilitamine: peavarahoidja, koguhoidja-teadurid, konservatorid, ekspositsiooniteenindajad.

SA Eesti Maaelumuuseumid kogud paiknevad erinevates hoonetes. Eesti Põllumajandusmuuseumi näitused ja suurem osa hoidlapindadest asuvad Ülenurme mõisa hoonetekompleksis (Ekspositsioonihooned 1-8: tall, sepikoda, tõllakuur, linamaja, mesindushoone, leivatare, küün, laut ning näituseväljak), samuti on muuseumi varad hoiustatud muuseumist eemal asuvates kolmes hoones Ülenurmel ning Reolas. C. R. Jakobsoni Talumuuseumi museaalid asuvad näitustel talu hoonetekompleksis (peamaja, ait, saun, veski, tõllakuurid) ning eraldi ühes hoidlas. Hoonete ja nende olukorra põhjalikum kirjeldus on fikseeritud SA üleses Konserveerimiskava dokumendis.

SA Eesti Maaelumuuseumide kogudega seonduvat tegevust reguleerivad õigusaktid ning strateegilised dokumendid

SA Eesti Maaelumuuseumide kogudega seonduvat reguleerivad järgnevad dokumendid:

Muuseumiseadus ja selle rakendusmäärused

Arhiiviseadus ja arhiivieeskiri

Rahvusarhiivi juhendid

Autoriõiguse seadus

Isikuandmete kaitse seadus

ICOMi eetikakoodeks

SA Eesti Maaelumuuseumid kogude korraldamise eeskiri

SA Eesti Maaelumuuseumid kogumispõhimõtted

SA Eesti Maaelumuuseumid põhikiri

SA Eesti Maaelumuuseumid arengukava

SA Eesti Maaelumuuseumid tegevuskava

Maaeluministeriumi valitsemisala arengukava

SA Eesti Maaelumuuseumid kogumispõhimõtted

Kogumise eesmärgid

SA Eesti Maaelumuuseumide kogud hõlmavad Eesti Põllumajandusmuuseumi ja C. R. Jakobsoni Talumuuseumi kogusid.

Eesti Põllumajandusmuuseumis kogutakse põllumajandust ja maaelu kajastavat ainet selle uurimiseks ja säilitamiseks ning vahendamiseks läbi haridustegevuse ja eksponeerimise. Kogumispiirkond hõlmab kogu Eestit, tähelepanu pööratakse aladele, kus on vähem kogutud (saared, Ida-Virumaa, Võrumaa, Valgamaa) või piirkondadele, mis on määratud teadustöö sisuga.

C. R. Jakobsoni Talumuuseumis on kogutud Carl Robert Jakobsoni ja tema perekonna elu ja tegevust iseloomustavat ainetikku ning 19. sajandi teise poole talupidamist ja elukeskkonda kajastavat kultuuriväärtuslikku materjali eesmärgiga seda uurida, säilitada, eksponeerida ja vahendada kaudu haridustegevuse. Põhifondi on kantud lisanduvad ajaloolise väärtusega esemed ning C. R. Jakobsoni elu ja tegevust kajastavad materjalid. Eeldatavalt ei ole põhifondi lisandumas temaga seotud suurel hulgal objekte, kuna antud materjali tänapäeval enam eriti ei kohta. Samuti on valdavalt olemas 19. sajandi talu ja elukeskkonda käsitlev materjal

SA Eesti Maaelumuuseumid koostöövõrgustik

Eesti Piimandusmuuseum kogub, uurib, eksponeerib ja säilitab piimanduse ja piimandusajaloolise pärandiga seotud ainet.

Muuseumikogud kattuvad osaliselt Eesti Põllumajandusmuuseumi kogudega piimatöötlemist käsitleva materjali osas.

Võimalusel muuseumide vaheline museaalide deponeerimine, näituste vahetamine, ühiste trükiste väljaandmine, ühisüritustel osalemine.

Eesti Maanteemuuseum kogub, uurib, eksponeerib ja säilitab inimese ning tema elukeskkonnaga seotud ainet Eestimaa teede, teedehituse ja liikluse valdkonnas.

Muuseumikogud kattuvad osaliselt Eesti Põllumajandusmuuseumi kogudega: hobusõidukite, rakendite, ehitus- ja mullatöömehhanismide (traktorid, buldooserid, ekskavaatorid, veoautod), maaparandusmasinate, töökojasisustuse ja sepatööriistade osas.

Koostööna näeme kogemuste vahetust välitingimustes säilitatavate suurte masinate ja esemete konserveerimise tehnoloogia ja vahendite alal.

Eesti Vabaõhumuuseumi (sh Maa-arhitektuuri keskus) kogumisteemad hõlmavad samuti Eesti 19.-21. sajandi maa-arhitektuuri hooneid ja rajatisi ning eluolulisi esemeid. Koostööna näeme ühiste maaeluaineliste näituste koostamist, elu-oluliste esemete deponeerimist ja konsultatsioone.

Pärnu Muuseum kogub C. R. Jakobsoni Talumuuseumiga sarnaselt sama piirkonnaga st. Pärnumaaga seotud kultuuriväärtuslikku materjali, samuti on seal Vändra vallaga seotud etnograafilisi esemeid. Koostööna näeme ühisnäituste korraldamist ja esemete deponeerimist, samuti uurimisprojektides osalemist.

Eesti Rahva Muuseum jäädvustab eestlate talurahvakultuuri. Koostööna näeme esemete deponeerimist, ühisnäituste koostamist ja ühisüritustel osalemist.

Eesti Kirjandusmuuseum on teadus- ja arenduskeskus, kus säilitatakse Carl Robert Jakobsoni käsikirju. Koostööna näeme Jakobsoni-aineliste näituste ja trükiste koostamist.

Mõniste Talurahvamuuseum kogub Vana-Võrumaa lõunaosa talupojakultuuri ning talurahvakaubanduse ainet. Koostööna näeme üksteise üritustel osalemist.

Põlva Talurahvamuuseum kogub ainet Liivimaa ja Põlvamaa maarahva elu-olust. Koostööna näeme esemete deponeerimist, ühisnäituse korraldamist.

Viljandi Muuseum kogub ajaloolise ja tänapäeva Viljandimaa kohta käivaid materjale. Koostööna näeme esemete deponeerimist.

Muuseumikogude täiendamise üldpõhimõtted

SA Eesti Maaelumuuseumid alla kuuluvad muuseumid

peavad keelduma annetuse, kingituse, pärandi või teise muuseumi tervikkogu museaalina arvele võtmisest, kui see ei vasta muuseumi arengukavale või kogumispõhimõtetele.

ei võta arvele annetust, kingitust või pärandit, kui selle üleandja esitab eritingimusi, mis on vastuolus muuseumi ja selle külastajate pikaajaliste huvidega.

ei võta arvele materjali, mille päritolu on kahtlane, ebaseaduslik või teadmata.

ei võta arvele asja, mille säilitamiseks, eksponeerimiseks või mille üle arvestuse pidamiseks puuduvad tingimused või eelarvelised võimalused.

peavad asja museaalina arvele võtmisel arvestama teiste sama piirkonna või sarnase ainevaldkonna muuseumide või mäluasutuste kogumispõhimõtetega. Erandiks on olukorrad, kui nendel asjadel on lisaväärtus muuseumide kogumistemade seisukohast.

SA EMM ei kogu üldjuhul asju, mille kogumise ja säilitamisega tegeleb professionaalselt ja süstemaatiliselt mõni teine muuseum.

Kogude täiendamise viisid

Annetused

Muuseumid võtavad vastu muuseumi spetsiifikaga sobivad annetused. Kogude täiendamise komisjon hindab annetused ja määrab nende kuuluvuse põhi- või abikogusse. Abikogusse määramise aluseks on kas pedagoogiline või näituse koostamise eesmärk.

Välitööd

Välitöid teostatakse kindla suunitlusega ja kindlate projektide raames (kogude täiendamine vajaliku materjaliga, näituste ja uurimuste ettevalmistamine). Välitööde läbiviimiseks koostatakse küsitluskavad, kogutud materjalid dokumenteeritakse välitööde päevikutes. Kogutakse esemeid, mälestusi, fotosid, dokumente, videoid, filme, helisalvestisi, käsikirju, pärimust. Kogumisaktsioonide läbiviimiseks kaasatakse meediat.

Ostud

Kogude täiendamine ostu teel toimub vastavalt muuseumi eelarves ettenähtud rahasummale ja vajadustele. Ostude üle otsustab kogude täiendamise komisjon

Museaalid soetatakse püsiva säilitamise eesmärgil.

Muuseumikogude täiendamise sisulised põhimõtted

Sihtasutuse juhatuse liikme käskkirjaga 15.02.2019 nr 1-5/2 moodustati SA Eesti Maaelumuuseumid kogude täiendamise komisjon.

Kultuuriväärtusega asja museaalina arvele ja muuseumisse hoiule võtmine, märgistamine, säilitamine, muuseumikogust väljaarvamine ja üleandmine toimub muuseumiseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras.

Sihtasutuse muuseumid täiendavad muuseumikogu eesmärgipäraselt, lähtudes koostatud kogumispõhimõtetest ning muuseumikogu täiendamise ja asja muuseumisse hoiule võtmise komisjoni otsustest.

Muuseumikogu täiendatakse lähtudes määruses “Muuseumikogu täiendamise ja kultuuriväärtusega asja muuseumisse hoiule võtmise kord” esitatud põhimõtetest. Kogude täiendamise komisjoni otsus peab olema põhjendatud ja kaalutletud ning lähtuma kogumispõhimõtetest. Otsuse tegemisel tuleb lähtuda materjali vastavusest põhi- ja lisakriteeriumitele. Museaalina arvele võetav asi peab vastama vähemalt ühele põhi- ja kahele lisakriteeriumile. Põhikriteeriumideks on ajalooline, ühiskondlik või kogukondlik, esteetiline ning teaduslik väärtus, lisakriteeriumideks päritolu, legend, dokumenteerituse aste; iseloomulikkus, tüüpilisus, rareiteetsus; seisund, terviklikkus; kasutatavus näitustel, teadustöös, haridustegevuses.

Eesti Põllumajandusmuuseumi kogud jagunevad põhikoguks ja abikoguks.

Põhikogu jaguneb esemekoguks, dokumentide ja käsikirjade koguks, fotokoguks, filmikoguks, videokoguks, tekstiilikoguks, kunstikoguks, fonokoguks ja muusikakoguks.

Abikogusse võetakse vastu esemeid, käsikirju, dokumente ja tekstiile, mis väärivad säilitamist teaduslikul, hariduslikul või eksponeerimise eesmärgil ning aitavad piirata põhikogusse vastuvõetud originaalesemete kasutamist.

Carl Robert Jakobsoni Talumuuseumi kogud jagunevad ajalooliseks koguks, arhiivmaterjalide koguks, C. R. Jakobsoni raamatukoguks, C. R. Jakobsoni perekonna raamatukoguks, fotokoguks, Friedbergide raamatukoguks, kunstikoguks ning abikoguks.

Põhifondi kantakse lisanduvad ajaloolise väärtusega esemed ning C. R. Jakobsoni elu ja tegevust kajastavad materjalid. Eeldatavalt ei ole põhifondi lisandumas temaga seotud suurel hulgal objekte, kuna antud materjali tänapäeval enam eriti ei kohta. Samuti on valdavalt olemas 19. sajandi talu ja elukeskkonda käsitlev materjal. Lisaks kanti põhifondi muuseumi tegevusega seotud materjal.

Kavas on jätkata abikogu jaoks käsitöövahendite, talutööriistade ning hobupõllutööriistade kogumist haridusprogrammide läbiviimise toetamise eesmärgil.

Alates 2019. aastast sihtasutuse muuseumid enda asutuse ning asutuste ürituste materjale museaalina arvele ei võta.

Muuseumikogude hetkeseis ja täiendamisvajadus

Eesti Põllumajandusmuuseum

Dokumentide ja käsikirjade kogu

Kogu sisaldab materjale 19. sajandist kuni tänapäevani, vähem on materjale alates 1990. aastate teisest poolest. Suurema osa kogust moodustab eri aegadest pärit talude käekäiku iseloomustavad materjalid: taludokumendid, erinevad lepingud, majapidamisraamatud, asjaajamisdokumendid, kirjavahetus, talumaade kaardid.

Kogus leidub erinevaid dokumente ja käsikirju mitmete põllumajandusega seonduvate isikute kohta nagu Jaan Mägi, Osvald Hallik, Elmar Haller, August Miljan, Jüri Kuum, Kalju Kask, Ado Johanson, Eino Pillikse, Aksel Kabrits, Johannes Kaarde, Kaarel Roosileht, Johan Luts, Robert Poola, Elmina Otsman.

19. sajandist on kogus silmapaistvamad materjalid talu- ja mõisakaardid, ostu-müügi lepingud, tunnistused, asjaajamisdokumendid (Hellenurme mõisa kaart, tunnistused viljapeksust või kursustest osavõtu kohta, põllumajandusnäituste auhinnatunnistused, arveraamatud). Auhinnatunnistuste arvukuse tõttu kogutakse vaid neid aastaid ning kujunduslike lahendusi, mis kogust veel puuduvad eesmärgiga säilitada infot sellest, millisel aastal millist blanketti näitustel kasutati. Samuti ei koguta enam erinevaid üksikuid dokumente nagu kviitungid, riiklike tööde plaanid jms.

Eesti Vabariigi periood (1918–1940)

Periood on hästi kajastatud maaparandust käsitleva materjaliga (Leo Rinne, Evald Tomingase ja Gustav Isotamme uurimistööd jm kirjutised, juhendid, plaanid, projektid, kaardid, aruanded, ankeedid, kirjavahetus, arvepidamised ja Tartumaad puudutav veeühingute dokumentatsioon).

Talude ajalugu ja kohalikku põllumajandust käsitlevad uurimistööd (Rõngu, Audru, Helme, Torma, Avinurme, Risti talu Päri vallas Viljandimaal).

Ainulaadne on tollal tegutsenud organisatsioonide dokumentatsioon. Peaaegu täielikult on esindatud Eesti Sordiparanduse Seltsi ja Roela-Altserva Maanaiste Seltsi materjalid, rohkesti on teavet Eesti Loomaarstide Koja ja Haanja Maanoorte Ringi tegevuse kohta. Tähelepanu vääriavad veel mitmesugused kunstiliselt heal tasemel kujundatud põllumajandusnäituste auhinnatunnistused.

Peaaegu kompaktne on Järvamaad puudutav karjakontrollraamatute, -aruannete ja arveraamatute kogu.

Saksa okupatsiooni periood (1941–1944)

Periood on kajastatud lünklikult, on vaid talundi põhiraamatuid, omanikukirju, osturaamatuid, viljapeksu päevaraamat, tööndusliku ettevõtte tõend, müügikohustuse teateid.

Nõukogude perioodid (1940–1941, 1944–1991)

Nõukogude okupatsioonide perioodile on iseloomulikud üldist põllumajanduslikku olukorda iseloomustavad ülevaated: aruanded ja plaanid põllumajandusliku tootmise kohta, üleskutsed riiklike normide täitmiseks.

Aktid maareformi ajast (1940, 1944–1947), materjalid ühisuste kohta (linnukasvatusühisuste kontrolldokumendid aastatest 1948–1950), masina-traktorijaamade ja traktoriste kursuste kohta.

Kollektiviseerimist käsitlevatest materjalidest on mahukamad tollase Võrumaa Leevi valla täitevkomitee dokumendid aastatest 1948–1950, mida täiendavad mälestused, dokumendid ja uurimistööd 1949. aasta küüditamisest.

Mahukas on kolhooside („Rahva Võit“, „Kuusalu“, „Vambola“ Tartumaal) ja sovhooside (Kambja, Ülenurme õppe-katsemajand) ja agrotööstuskoondise (1985–1991) dokumentatsioon, majandite kohta koostatud uurimistööd ja kroonikad (Paide rajooni 9. Mai kolhoos, Kuusalu kolhoos, Ülenurme õppe-katsemajand).

Kodu-uurimustööd (Toivo Malling, Ernst Toodo, Erich Erilt) ja kooliõpilaste uurimused kohalike põllumajandustöötajate kohta.

Aianduse ja mesinduse kohta käivad asjaajamisdokumendid ja uurimistööd.

Kooliaiidusega seotud materjalid: juhendid, eeskirjad, töövihikud, konspektid jm.

Uurimistööd erinevatel teemadel (rahvusliku ärkamisaja tegelaste Carl Robert Jakobsoni (autor Jüri Kuum) ja Jaan Tammani (autor Aldo Tammsaar) ning maaharimisühistute ja kultuurniitude kohta (Leo Kents).

Johan Lutsu, Rudolf Noore, Ella Wolmeri mälestused.

Raadiosaadetes „Tere hommikust, põllumehed!“ esinenud Eino Pillikse raadiominivestluste tekstid.

Filmistsenaariumid: vanade töövõtete tutvustamine, nõukogudeaegsed majandid jm.

Ühingu „Teadus“ väljaanded.

Maaparandust käsitlev materjal sisaldab uurimistöid, mälestusi, juhendeid, nõupidamiste protokolle, eeskirju, plaane, kirjavahetust ning mitmesuguseid projekte ja teenistuskirju.

Põllumajanduslike ehitiste kohta käivatest materjalidest on olemas 1970. aastate veisekasvatusehitiste passid.

Põllumajandusharidust käsitlevad uurimistööd ja dokumendid, millest mahukaimad puudutavad Väimela ja Kehtna näidissovhoostehnikumi, Eesti Põllumajanduse Akadeemiat ja Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituuti.

1987. a küsitlusega „Põllumees, kas mäletad?“ laekunud mälestused, uurimistööd, dokumendid (479).

Eesti pärast iseseisvuse taastamist.

Kogu on täienenud lähiminevikku kajastava materjaliga ning sellise materjaliga, mille kogumine ei olnud nõukogude ajal võimalik (Piistaoja, Th. Pooli, väliseesti jm materjalid). Olulist täiendust on saadud likvideeritud muuseumite materjalide üleandmisega Eesti Põllumajandusmuuseumi kogusse. Lisaks passiivsele kogumisele on korraldatud kogumisreise, kogumisaktsioone ja konkursse.

Lihandusmuuseumi (1994 liideti Eesti Põllumajandusmuuseumiga) dokumendid, uurimistööd lihanduse kohta, mälestused.

Linnuvabriku Muuseumi dokumendid ja uurimused.

2009. a konkurss-näituse „Maanaine ajas ja ruumis” ning 2011. a näituse „Maamehe ramm ja vägi“ koostamise käigus kogutud materjalid.

Eesti Konsulentide Ühingu asjaajamisdokumendid

Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis dokumendid.

MTÜ Tartu Memento käsikirjad: tegevuse ülevaated, mälestused küüditamisest, uurimused.

1980. a lõpu – 1990. a alguse taluseaduse, omandi-, maa- ja põllumajandusreformide materjalid.

Käsitöömeister Aime Langi isikukogu.

Kogus on rohkem materjali Tartu-, Viljandi-, Pärnu- ja Järvamaalt, vähe Kirde-, Loode- Eestist ja saartel

Kogumisteemad

Nõukogudeaegsete põllumajandustöötajate (juhtivtöötajad, teadlased, spetsialistid, lüpsjad-karjatalitajad, põllutöölised) kohta käivaid materjalid. Täiustatakse kogumistööd (intervjuud, mälestuste kogumine).

Materjalid põllumajandusliku ühistegevuse kohta Eesti Vabariigi (1918–1940) ja nõukogude perioodi algusest (masinatarvitajate ühistud).

Saksa okupatsiooni (1941– 1944) aegseid materjale on vaja täiendada ja mitmekesistada.

Nõukogudeaegsete majandite kohta koostatud uurimistööd, majandite kroonikad ja mälestused.

Masina-Traktorijaamade ja Eesti Põllumajandustootmiskoondiste materjalide täiendamine.

Nõukogulike majandite juhtimine ja selle puudujäägid (väetiste kuritarvitamine, maaparanduse varjuküljed, ebareaalsed plaanid ja püüd neid täita, mõttetute kultuuride kasvatamise juurutamine).

Linakasvatuse allakäik nõukogude ajal.

Nõukogudeaegne töökultuur maal ja šeflusabi.

Majandite ühinemine (kolhooside ühendamine sovhoosidega).

Materjalid põllumajanduslike ehitiste kohta (plaanid, mälestused, uurimistööd nende ehitamisest ja kasutamisest).

Põllumajandusreformidega kaasnev (talude taastamine ja käekäik, ühismajandite lagunemine).

Põllumajandusliku ühistegevuse olukord pärast iseseisvuse taastamist.

Põllumajandus- ja loomakasvatusseltside tegevus alates Eesti Vabariigi (1918-1940) ajast.

Maanaiste tegevus ja selle seosed põllumajandusega erinevatel perioodidel.

Taluturismi areng.

Kogu täiendamisvajadused

Materjalid kodumajapidamistes töö kergendamiseks ja kaupade puudusest üle saamiseks kasutatud leidlikest ja ebatraditsioonilistest lahendustest.

Kodumajandus- ja põllumajandusharidust kajastavate materjalide täiendamine erinevate perioodide kohta (koolide käekäik, õppetöö, õpetajate ja kooli vilistlaste mälestused).

Esemekogu

Kogu sisaldab etnograafilisi põllutööriistu, põllumajandustehnikat, majapidamis- ja tarbeesemeid, Eesti Maaülikooli ja põllumajanduslike koolide õppematerjale.

Kogude komplekteerimisel on tugevuseks olnud seos Eesti Maaülikooliga ja 1970.–1980. aastate kogumisreisid (kogumise haare ulatub peaaegu üle kogu Eesti).

Näituseväljakul paikneb unikaalne suuremõõtmeline põllumajandustehnika: traktorid, ekskavaatorid ja teised eksponaadid. Varem näituseväljakul asunud lokomobiilid on paigutatud ekspositsioonihoonesse nr 4 (Linamaja) tehnikafondi näitusele.

20. sajandi algul valmistatud lokomobiilidest on neli isesõitjad („Garrett“, „Lincoln“ ja kaks „Lanzi“). Kolm aurukatelt on järeleveetavad (Rootsi „Munktells“, Briti „Marshall“ ja nõukogude II-25). Traktoritest on vanim 1919. a. USA-s toodetud „International“. Kahe-,

kolme- ja neljakümnendate aastate mudeleid esindavad ratastraktorid „Fordson“, „Deering“ ja „Lanz Bulldog“ ning linttraktor „Deering“. Nõukogude traktoritest on eksponeeritud ratastraktorid Universal, DT-20, K-700A, T-28, roomiktraktorid C-100, KD-35, ACXT3 NATI, T-100M, DT-75.

Maaparandustehnikast on ainulaadseim 1957. a. Tallinnas valmistatud dreanaažiekskavaator ETN-142. Kogus on haruldane 1930. aastate lõpust pärinev järelveetav ameerika „Allis Chalmers“ teraviljakombain.

Muuseumis säilitatakse väheleiduvaid Eestis toodetud põllumajandusmasinaid: „Lellepi“ külvikuid, „Franz Krulli“ atru ja niidukeid, „Lõhmuse“ atru, kännujuurimismasin, külvik-kultivaator, „Ratniku“ tuuli- ja kartulivõtumasin. Nõukogude perioodist on esindatud „Punane Krull“, „Võit“ (endine „Lellep“), Põlva EPT.

Rikkalikult on esindatud rehepeksumasinad, külvi-, koristus- ja tuulamisvahendid. Muuseumil on ainulaadne 81-esemeline talurahva veovahendite kogu, milles leidub vedruvankreid, vitsrattastega heinaveokärusid, regesid, saane, palgiveokelke, kaarikuid.

Arvukalt on muuseumis linakasvatuse ja –töötlemisega seotud esemeid: eritüübilisi lõuguteid, ropsimõõku, linaraatse, linakamme, käsi- ja hobujõul töötavaid linamurdmismasinaid.

Mesindusinventarist on esindatud eritüübilised õlg-, pakk- ja raamtarud.

Seoses Tallinna Linnuvabriku Muuseumi likvideerimisega anti Eesti Põllumajandusmuuseumile üle huvitav ja väärtuslik linnukasvatuse museaalide kogu, mida hoitakse ja eksponeeritakse näitusel „Linnukasvatus Eestis“. Selle näituse teiseks põhiosaks on Tartu Ülikooli Väikelooma- ja Linnukasvatuse Katsejaama sisseseade (inkubaatorid ja väiksemad masinad).

Piimandusega seotud esemetest on enim koorelahutajaid ja võimasinaid. Haruldane on Karl Julius Happichi kollektsioon, mis sisaldab piimaproovi võtmise vahendeid, laboratooriuminventari ja etnograafilisi ning arheoloogilisi piimatoodete valmistamisega seotud esemeid Vene Keisririigi Euroopa-osast.

Veterinaaria on esindatud arvukate loomaarsti- ja seemendustehniku töövahenditega. Kultuurilooliselt huvitavamaid esemeid on ladinakeelse pealiskirjaga arstiriistade karp, mis kingiti 1901. a. Friedrich von Bradke-nimelise stipendiumi korras Tartu Veterinaarinstituudi õpilasele Aleksei Abramovile. Fr. von Bradke oli Balti Õpperingkonna kuraator aastail 1854–1962 ja omas suuri teeneid Tartu Veterinaarinstituudi asutamisel. Temanimelise stipendiumi auhinnaks olid praktiliseks tööks vajalikud vahendid.

Arvukalt leidub muuseumi kogudes ameti- ja aurahasid, mälestus- ja tunnustusesemeid.

Ainulaadsed on Eesti Vabariigi Põllutööministeeriumi hõbedast rändauhinnad punase karja sugulavadele: taarikann, õlleankur ja kapp. Muuseumis on vallatalitaja abi hõbedast ametiraha 19. sajandi II poolest, poliitikule ja põllumeeste juhile Jaan Hünersonile kuulunud Eesti Punase Risti ning skautide teeneteristid, puuviljaaretaja Aleksander Siimoni ordenid, Petseri Põllutöökooli I lennu lõpumärk 1929. aastast, lüpsivõistluste I klassi hõbe- ja II klassi pronksmärgid ning Nõukogude Liidu Tööpunalipu orden. Kogus leidub vähe säilinud põllumeeste seltside poolt välja antud tunnustusmedaleid, hinnatavaimad on väikeste seltside

nagu Vaivara, Tapa ja Väike-Maarja omad. Suuremate omadest leidub arvatavalt unikaalseid versioone.

Nõukogude ajal sai muuseumi esemekogu annetusi kümnelt Eesti Põllumajanduse Akadeemia kateedrit ning reaalteadlastelt nagu Hugo Sutter, Paul Kuldkepp jt., sealhulgas mitme varasema perioodi katsevahendeid, sisseseadet jms. Praeguse Eesti Maaülikooli katsejaamadest ja -baasidest on materjale näiteks Raadi, Eerika, Nõmmiku ja Ülenurme kohta. Teiste teadusasutuste esemeid on näiteks Jõgeva Sordiaretusjaamast ja Tooma Sookatsejaamast.

Alajaotused:

Põllundust ja maaparandust tutvustav kogu sisaldab peamiselt etnograafilisi põllutööriistu, välja arvatud hobuveetavaid. Muuseumi asutajad pöörasid suurt tähelepanu maaparandusega seotud materjalide kogumisele, kuid nendega kaasas olnud andmed on osalt kaduma läinud või ei saa esemeid enam nendega kokku viia. Antud valdkonna alla kuuluvad ka maamõõtja töövahendid, mis on pärit peamiselt tsaariaja lõpust ja Nõukogude perioodi algusest.

Enim on esemeid kogutud Tartu-, Pärnu- ja Viljandimaalt, suurel hulgal esemetel on päritolu teadmata.

Veovahendite, masinate ja suurte maaharimisriistade hulgas on mitmeid unikaalseid Eestis kasutatud põllumajandusmasinaid.

Antud valdkonna komplekteerimisele on muuseumi algusaegadest peale pööratud kõige suuremat tähelepanu. Vaatamata kuludele suurte masinate ja teiste artefaktide kohaletoimetamisel on esemeid muuseumisse jõudnud kõigist maakondadest, vankreid isegi Saaremaalt ja mitu haruldasemat Pärnumaalt. Siiski polnud näiteks paljusid adratüüpe 1970.-1980. aastateks, kui toimus suurem osa EPM-i kogumistööst, enam leida.

Tsaariaja lõpu, Eesti Vabariigi aja ja Nõukogude perioodi põllumajandustehnika on kaetud võrdlemisi esinduslikult, kuigi mitte ilma lünkadeta. Varasema perioodi kohta on täiendav kogumine raske, kuid vajaks jätkamist. Sobivate hoiutingimuste puuduse tõttu on praegu suuremõõtmeliste museaalide kogumine peatatud.

Viimastel aastatel on kogutud erinevate tehniliste lahendustega omavalmistatud traktoreid.

Aianduse kohta on seni kogutud suhteliselt vähe. Suuremad annetajad on olnud EPA Entomoloogia ja Aianduse kateeder ning aiandusteadlane Paul Juurikas. Aianduse alajaotusse kuuluvad ka herbaariumid, millest kõik ei puuduta aiandust.

Olemasolevad museaalid on kogutud peamiselt Tartumaalt, suurel hulgal esemetel on päritolu teadmata.

Mesinduse valdkonna esemeid on erinevatest ajalooetappidest. Olemas on tähtsamad ja mõned vähemkasutatud tarutüübid, hästi on esindatud nõukogude perioodi esimeste aastakümneteni kasutusel olnud töövahendid. Materjalid kaasaja kohta peaaegu puuduvad.

Olemasolevad museaalid on kogutud peamiselt Tartumaalt ja Põhja-Eesti maakondadest.

Looma- ja linnukasvatus

Loomakasvatuse valdkonda kuuluvad peamiselt hobuserakmed ja laudas kasutatavad töövahendid. Lähimineküla materjale leidub kogus vähe. Tänapäeval tegeleb hobuvahendite kogumisega Tori valla muuseum, kellega tehakse vajadusel koostööd.

Linnukasvatuse valdkonna museaalid on kogutud peamiselt EPA Eriloomakasvatuse Kateedrist ja endise Tallinna Linnuvabriku Muuseumist.

Museaalidest, mille päritolu on teada, on 35% saadud Tartumaalt, 12% Viljandimaalt, 10% Pärnumaalt.

Veterinaarmeditsiin

Suur osa ainesest on kogutud 1990. aastate teisel poolel seoses näituse „150 aastat veterinaarmeditsiini Eestis” ettevalmistamisega. Materjalid on pärit mitme maakonna veterinaararstidelt ja veterinaarasutustest.

Piimandus

Enim on piimatöötlemisega seotud esemeid (võimasinad, koorelahutajad). Kodune piimaga ümberkäimine on teemana kaetud alates viimastest aastatest enne Esimest maailmasõda. Meiereide ja piimatööstustega seotud materjale on vähem.

Haruldane Karl Julius Happichi kollektsioon sisaldab piimaproovi võtmise vahendeid ja laboratooriuminventari ning peamiselt etnograafilisi ja arheoloogilisi piimandusega seotud esemeid Vene Keisririigi Euroopa-osast. Piimanduse valdkonda puudutava ainese kogumisega tegeleb süstemaatiliselt Eesti Piimandusmuuseum.

Peaaegu 70% teadaoleva päritoluga esemetest on Tartumaalt, ligi 7% Viljandimaalt .

Toidu valmistamine ja säilitamine

Valdkond sisaldab kõige enam etnograafilisi puunõusid. Rohkelt on kogutud esemeid nõukogude perioodist, vähem tööstustooteid 20. sajandi esimesest poolest. Viimastel aastatel on kogutud Eestis valmistatud põllumajandussaaduste pakendeid. 20. sajandi tööstustoodangu täiendaval kogumisel konsulteeritakse teiste muuseumidega.

Enamik lihandusega seotud esemeid on saadud 2001. aastani tegutsenud Eesti Põllumajandusmuuseumi lihandusfiliaalilt Saaremaalt.

Teadaoleva päritoluga esemetest on 27% pärit Tartumaalt, 13% Pärnumaalt, järgnevad Viljandi- ja Harjumaa.

Puu- ja metallitöövahendid

Valdkond on olnud kogumise kõrvalsuunaks. Aktiivselt ja sihipäraselt on kogutud neid 1970.–1980. ja 2007–2008. aastatel. Suurem osa tööriistu on valmistatud hiljemalt maailmasõdade vahel, nõukogudeaegseid ja kaasaegseid on vähem. Vähemalt nõukogude aja suhtes ei saa seda ilmselt siiski pidada lüngaks, vaid käsitööriistad püsisidki kaua kasutusel.

Enim on kogutud Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaalt. Puudust võib näha selles, et peamistest puutöönduspiirkondadest (Ida-Virumaa, Põhja-Pärnumaa, Hiiumaa jne) on esemeid vähe. Teadmata päritoluga esemete osakaal on väike.

Lina- ja kangatööd

Valdkond on täiuslikult komplekteeritud. Muuseumi kogumistööd on toimunud peamiselt Lõuna-Eestis, kus lina on kasvatatud rohkem. Eesti Põllumajandusmuuseumi kogude vanimad esemed on Kolga-Jaanist pärit linahari aastast 1796 ja puupiidega linahari Häädemeestelt aastast 1867. Kogutud on linamasinaid, mis töötasid inim- või hobujõul, mootori jõul ja üks veejõul. Viimane on pärit Vändra vallast Vahi vesiveskist. Leidub ka tööstuslikult valmistatud linatöötlemismasinaid nõukogude ajast.

Väärtuslikke esemeid on ka kanga- ja nahatöödeks mõeldud esemete seas (Robert Kiehle nahaõmblusmasin 19. sajandi lõpust, õmblusmasin Singer 34 1908. aastast, mida on toodetud üle 60 000 eksemplari).

23% teadaoleva päritoluga esemeist on Tartumaalt, 15% Viljandimaalt, 10% Võrumaalt, 8% Jõgevamaalt, umbes 7% nii Pärnu-, Põlva- kui ka Järvamaalt. Probleemiks on päritoluta esemete suur arv.

Majapidamine

Valdkonnas leidub jalatseid, pesumasinaid, triikraudu jms. lähiminevikust.

Sihipäratuks tuleb lugeda nõukogude perioodil nii paljude kaalude, pesurullide, triikraudade kogumist ja restaureerimist.

Teadaoleva päritoluga majapidamisesemetest on 37% pärit Tartumaalt, 6–7% esemeid on pärit Viljandi-, Pärnu- ja Jõgevamaalt.

Auhinnad ja suveniirid

Valdkonna olulisemateks museaalideks on Eesti punase karja tõumajandite auhinnad alates 1920. aastatest. Sihipäraselt on kogutud põllumajandusseltside medaleid, millest mõnda teistes mäluasutustes teadaolevalt ei leidu. Kogus leidub ka põllumajanduslike ja spordivõistluste auhindu, vimpleid, rinnamärke ja muid suveniire.

Teadaoleva päritoluga auhindadest on 47% saadud Tartumaalt, 22% Harjumaalt.

Varia alla kuuluvad mõned väiksemad teemad, millest enamik Eesti Põllumajandusmuuseumi kogumisvaldkondade alla otseselt ei kuulu. Erandiks on mudelid. Viimaste seas on näiteks Hugo Narusbergi omad, kes uuris 1960.–1970. aastail erinevate pidamisviiside ökonoomsust veisefarmides, ja Richard Tiitso konstrueeritud maaparandusmasinate mudelid. .

Ehkki hetkel on suuremõõtmelise tehnika kogumine seoses sobivate hoiutingimuste puudumise tõttu peatatud, oleks kogu täiendamisvajadus järgmine

Nõukogudeaegne tehnika:

traktorid T-25, T-150K, IOM3-6, MT3-50, MT3-52, MT3-82,

põhupallitajad,

sõnnikulaotajad,

iseliikuv silokombain E-280, 281,

iseliikuvad niidukid,
kombainid СК-4, Нива, Колос,
lohisti КУН-10,
väetisekülvikud,
heinaniidukid КС-2,1, КРН-2,1,
kultivaatorid,
kartulisorteer ТЗК-30,
loomakasvatuses kasutatud automaatjootjad,
söödakärud,
söödasegajad,
omavalmistatud tööriistad, maaharimisvahendid (heinaniidukid, adrad, äkked, aiatraktorid, mürgipritsid jne)

Enne Teist maailmasõda Eestis toodetud tehnika järgnevatelt firmadelt:

Bleimann, Louisenhytte, Laksberg, Metsamärt ht (aurukatlad),
R. ja N. Anderson Petserimaalt (tuulimasinad),
Austla Elvast [konkreetne nimetus muutus aja jooksul] (adrad, äkked, kultivaatorid),
Baltika Paidest (petrooleumimootor UKU),
Boguševski Petserimaalt (tigutriöörid),
J. Kuurberg Raasikult (rehepeksumasinad),
A. Lööke Tartust (adrad),
J. Otsa Tartust (puhtimisseadmed, pritsid, tolmutid),
K. Raack Tartust (külvikud),
J. Tamm Loksalt (kartulimutid),
Lesta/Lellep Tartust (rehepeksumasin);
P. Saretok Valgast (külvimasinad, juurviljaäkked),
Faure/Tegur Tartust (külvikud);
J. Ratnik Tartust (viljasorteerid, kartulivõtumasinad);
Fr. Krull Tallinnast (adrad),
ETK Tallinnast (viljapeksumasinad),
Lõhmus Rakverest [konkreetne nimetus muutus aja jooksul] (adrad),
M. Seiler Pärnust (viljapeksumasinad),

R. Stryck Pärnust (mootorid),

U. Pohrt Viljandist (turbahundid)

Muu Eestis enne Teist maailmasõda kasutatud põllumajandustehnika:

MasseyHarrise, Caterpillari, Allis Chalmersi, Deutzi jt traktorid,

Ransomes, Hornsby, Badenia jt aurukatlad,

Överum, John Deere jt traktorite haakeriistad

Eesti Põllumajandustehnika Tootmiskoondistes valmistatud põllumajandustehnika

Maaelu ja põllumajandusega tihedalt seotud tootmisalade tehnika (puidu-, turbatööstus)

Mahlaauruti, õunapress, pilpatõmbamise masin, vitsajärg, konksader, vibuhäll, karjase pasun, vanutusküna, käsitööõlle pakendid, Tunnustatud Eesti Maitse päritolu- ja kvaliteedimärgi ehk pääsukesemärgiga tähistatud toodete pakendid, materjalid kodumajapidamistes töö kergendamiseks ja kaupade puudusest üle saamiseks kasutatud leidlikest ja ebatraditsioonilistest lahendustest.

Filmikogu

Sisult jaguneb kogu kaheks:

Dokumentaalfilmid, millele on jäädvustatud mitmesuguseid põllumajanduslikke tööprotsesse, enamiku on teinud Eesti Põllumajandusmuuseum ise aastatel 1972–1987.

Õppe- ja reklaamiotstarbelised filmid uute põllumajanduslike tehnoloogiate ja meetodite kohta, millest enamik pärineb teistest toonastest liiduvabariikidest.

Esindatud on värvilised ja mustvalged 16 mm, 35 mm ja diafilmid.

Diafilmid on saadud Eesti Maaülikoolist ja kujutavad endast õppematerjale.

Kinofilme on Eesti Põllumajandusmuuseum valmistanud aastail 1971–1987 ise, saanud üleandmise käigus Tartu Filmilaenukontorist ja Vabariiklikust Filmilaenukontorist ning eraisikutelt ja organisatsioonidelt.

Umbes kolmekümmet filmi teadaolevalt teistes Eesti filmikogudes ei leidu. Eesti Põllumajandusmuuseumi omavalmistatud filme on analoogsel kujul Eesti Rahva Muuseumis, Tartu Ülikooli Raamatukogu Fonoteegis ja eraisikute valduses, mõned neist rohkem väljatöötatud kujul kui Eesti Põllumajandusmuuseumis, näiteks helitaust külge ühendatud.

Eesti Põllumajandusmuuseumi jaoks olid etnograafiliste filmide valmistamine 1970.–1980. aastail üks tähtsamaid tegevusalasid. Tegemist oli etnograafiliste mängufilmidega, mille puhul tööprotsessid lavastati kaamera ees ja tegelasteks olid kohalikud elanikud. Film „Lina“ sai 1980. aastail Lvivist festivalilt Etnofilm diplomi. Etnograafilised filmid on veel „Harkadra tegemine“, „Teravilja koristamine käsitsi“ (1982), „Rehepeksmine“ (1972),

„Mullaharimisriistad“ (1972), „Puidust drenitorude valmistamine“ (1977) ja „Leie kangas“ (1972).

Muuseum on kogunud ja valmistanud ise materjale põllumajandusteadlaste ja –pedagoogide kohta (Jüri Kuum, Osvald Hallik, Jakob Rulli).

Sündmustest on filmitud põllumajandusvõistlused Vana-Võidus (1974), Tori hobupäevad (1977), Sähkapuu Põllutöö- ja Majapidamiskooli mälestuskivi avamine (1983), Ülenurme Keskkooli avamine (1984).

Filmitud on kaasaegseid tööprotsesse põllumajanduses nagu silo valmistamine, tööd piimafarmis ja kalakasvanduses, majandite elu-olu ning mõningaid kultuurisündmusi maal. Tööprotsesse või sündmusi on jäädvustatud kõigis oma peamistes kogumispiirkondades.

Kahjuks on paljud hästi ettevalmistatud filmid salvestatud madalakvaliteetsetele lintidele või jäänud lõpetamata.

Arvele võetud 16mm ja 35mm filmid on digitaalsel kujul kättesaadavad. Diafilmid on varem skanneeritud, kuid digikujutistest on säilinud vaid varasemast andmebaasist KVIST koos kirjetega andmebaasi MUIS-i üle kantud vähendatud failid (mitte kõigist kaadritest).

Kogu täiendamisvajadus

Amatöörfilmid põllumajandusest ja maaelust.

Fonokogu

Kogu sisaldab intervjuusid, konverentside jt. erinevate sündmuste salvestusi ja Eesti Põllumajandusmuuseumiga seotud raadiosaateid.

Kogu täiendamisvajadus

Helisalvestused intervjuudest põllumajandustegelastega, põllumajanduse või maaeluga seotud sündmustest, kui pole nende kohta filmi- või videosalvestusi.

Fotokogu

Suure väärtusega kogu sisaldab peamiselt must-valgeid fotosid, klaasnegatiive ja diapositiive Eesti maaelust alates 19. sajandi lõpust kuni tänapäevani. Fotodele on jäädvustatud erinevaid töid maaharimisest, karjakasvatusest, aiandusest, mesindusest, põllumajandusseltside ja põllumajanduslike ühismajandite tegevusest, maaehitusest, haridusest, perekonnaelust.

Periood kuni 1918. a

Fotod Tartu Piimabakterioloogia laboratooriumi tegevusest, Eesti Punase Karja Tõuseltsi, põllumajanduskursuste, -koolide ja Fr. von Bergi (sealhulgas tema reisialbum) kohta.

Periood 1918–1940

Väärtuslikumad on riigimõisate, Eesti Punase Karja Tõuseltsi albumid, Gustav Vilbaste reisialbum, fotoseeriad soosunduste, lüpsivõistluste ja teadlaste (prof. Cerelius Ruus, prof. Elmar Liik jt) kohta.

Selle perioodi kohta on ka kõige rohkem väheväärtuslikku materjali, kuna vastu on võetud näiteks postkaarte, fotosid üldhariduse kohta, ostetud isegi teemasse mittepuutuvaid fotosid. Kogu vajab ümberhindamist ja vajadusel koopiade mahakandmisi.

Periood 1940–1991

Suure osa kogust moodustavadki fotod nõukogude perioodist, hõlmates kõiki põllumajandusega seotud valdkondi.

Rohkelt fotosid on annetanud Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Eesti NSV ja Eesti Vabariigi põllumajandusministeeriumid ning nende allasutused, Eesti Punase Karja Tõuselts, ajakirjad „Põllumajandus“ ja „Maaelu“, ENSV Riiklik Keskariiv. Väärtuslikud on ka paljud eraisikute annetused, näiteks seoses kogumisürituse „Põllumees, kas mäletad“ saabunud põllumajandusega seotud fotod. Tuntud teadlastest on palju materjale näiteks Elmar Halleri, Aleksander Siimoni, Ferdinand Laja, Eerik Mütsi jt kohta.

Fotod alates 1992. aastast puudutavad 52% ulatuses Eesti Põllumajandusmuuseumi üritusi, kogumist, ehitustöid. Olemasolevad Eesti Põllumajandusmuuseumi üritusi kajastavad fotod on plaanis põhikogust välja arvata ja säilitada muuseumi arhiivis. 32% on ajakirjades „Põllumajandus“ ja „Maakodu“ ilmunud fotod, mille ajakirjade toimetused on annetanud muuseumile. Ülejäänud jaguneb paljude väiksemate teemade vahel.

Kogu täiendamisevajadus

Fotod kõikidest põllumajandusvaldkondadest (põllundusest, loomakasvatusest, veterinaariast, aiandusest, mesindusest, põllumajandusharidusest, põllumajanduslikust ehitustegevusest, maaparandusest, metsandusest), fotod tänapäevastest loomapidamishoonetest, lihatööstustest, põllumajanduskoolidest, mahetootmisest, põllumajandustehnikast, põllumajandusnäitustest, kutsevõistlustest, toodangu hoidmisest ja turustamisest, looma- ja linnutõugudest, inimestest töökohtadel, põllumajandustegelastest, maakogukondade muutused ajas.

Kunstikogu

Kunstikogu loodi 1992. a, varasematel aastatel on kunstiväärtust omavad museaalid arvele võetud esemekokku. Kogu analüüs on koostatud esemete sisulise kuuluvuse alusel.

Suurema osa kunstikogust moodustavad põllumajandusega seotud inimestele valmistatud eksliibrised (silmapaistev on koduloo-uurijalt Kalju Leivald 2008.a ostetud eksliibrise kogu) ja Olev Soansi graafilised lehed Eesti põllumajanduse arenguteedest. Kõige enam eksliibriseid on kunstnik Johannes Juhansoolt.

Väärtuslikud on akadeemiliste ja tegev põllumeeste portreed (kunstnik Ilmar Malinilt on Julius Aamisepa, Friedrich von Bergi, Aleksander Eisenschmidt, Mihkel Pilli, Jüri Kuuma, kunstnik Efraim Allsalult Carl Robert Jakobsoni, Osvald Halliku ja Heinrich Naruski, kunstnik Enn Tegovoalt Jaan Hünersoni, kunstnik Toomas Vindilt Endel Vindi portree).

Voldemar Luhti valmistatud maketid näitavad hobuseid ja inimesi erinevatel töödel ja tegemistel.

Eduard Einmanni 76 joonistust põllumajandustegelistest ja maainimestest ning Kallaste rannarahvast.

Tekstiilikogu

Tekstiilikogu moodustati 2008.a, varasemal perioodil võeti tekstiilist esemed arvele esemekokku. Kogu analüüs on koostatud esemete sisulise kuuluvuse alusel.

Kogu sisaldab peamiselt maaelanike töö- ja argiriietust, kodutekstiile, nõukogudeaegset sümboolikat (rändpunalipud), vahendeid põllusaaduste hoidmiseks ja transportimiseks, erinevate käsitöövõtete ja riidesortide näidiseid, sõiduvahendite katteid. Arvuliselt on enam linikuid, rändpunalippe ja lippe. Rohkem esemeid on Eesti Vabariigi (1918–1940) ja nõukogude perioodist. Palju tekstiilesemeid on annetanud tuntud käsitöömeister Aime Lang.

Kogutud on üle Eesti va Hiiumaa, esemeid on laekunud isegi USA-st ja Leedust. Kõige rohkem on kogutud Tartu-, Harju- ja Viljandimaalt. 24% esemete päritolu on teadmata.

Kogu täiendamisvajadus

Põllumajanduskonkursside tekstiilist autasud, sümboolika, põllumajandustöötajate riietus, sh eritöödel kasutatud riietus, põllumajandus- ja loomakasvatuse ametiriietus, põllumajanduskoolide sümboolika.

Videokogu

Kogu sisaldab Eesti Põllumajandusmuuseumi ürituste, mitmesuguste maaelualaste sündmuste kroonikat alates 1980. aastate lõpust, põllumajandus-, maaelu- ja looduskaitsealaseid videofilme.

Videokogu sisuline liigitus

Eesti Põllumajandusmuuseumi üritused kajastuvad omavalmistatud ja tellitud videotel

Kõige rohkem on jäädvustatud üritusi „Sügisnäitus ja Tõuloom“ (29 videot 19-st aasta kohta) ning „Eesti Punase Karja Viss“.

Seni on vähe kajastatud restaureerimist, mainimist väärib peamiselt traktor Lanz-Bulldogi käivitamine aastal 1994, ja korduvaid muuseumiprogramme.

Eesti Põllumajandusmuuseum on videole võtnud ka põllumajanduslikke tööprotsesse, peamiselt lina- ja linnukasvatuse alalt.

Muuseumile müüdnud või annetatud videotest on tähtsamad ”Viljaveski” ja teiste maaelusaadete kauaaegse saatejuhi Mati Naruski kogu ja naismehhanisaatorite kokkutulekute ning mõnede teiste ürituste videod Heino Suttingult. 2017. a. valminud avahoidla jaoks telliti animatsioonid põllumajanduse ja maaelu ajaloost.

Kõik Põllumajandusmuuseumi enda tegevust kajastavad videod on plaanis edaspidi põhikogust väljaarvata ja säilitada muuseumi arhiivis.

Kogu täiendamisvajadus

Videosalvestused intervjuudest põllumajandustegelastega.

Tänapäeva põllumajandustehnikat, -tootmist ja põllumajandussaaduste töötlemist tutvustavad videoklipid.

Restaureerimise õppevideod.

C. R. Jakobsoni Talumuuseum

Muuseumi kogudes on erinevaid C. R. Jakobsonile ja tema perele kuulunud esemeid, käsikirju, trükiseid ja taluga seotud dokumente.

Lisaks pärandvarale on põhifondis arvel mitmesuguseid maaharimis-, külvi- ja viljakoristusvahendeid, linatöötlemisseadmeid, mesindustarbed, hobupõllutööriistu ning C. R. Jakobsoni Talumuuseumi tegevusega seotud dokumente, tõutunnistusi ja trükiseid.

2011. aastal andis OÜ Selja (endise Vändra katsesovhoosi järeltulija) muuseumile üle Vändra katsesovhoosi tegevust kajastava materjali. C. R. Jakobsoni Talumuuseum on olnud Vändra katsesovhoosi osa 1976 – 1993. Kolleksioon koosneb põhiliselt sovhoosi tegevuse käigus kogunenud diplomitest, vimplitest, aukirjadest, karikatest ning on arvele võetud ajalooliste esemete ja arhiivmaterjalide kogusse.

Fotokogus on ülesvõtteid C. R. Jakobsonist, tema perest, kaasaegsetest ja talumuuseumiga seotud inimestest ja ettevõtmistest.

Fondiraamatukogus säilitatakse C. R. Jakobsonile endale ja tema perele kuulunud raamatuid, Julie Jakobsoni ema perekonnale kuulunud nn Friedbergi raamatukogu, C. R. Jakobsoni teoseid, vanu kooliraamatuid, vähest vanemat ilukirjandust.

Kunstikogusse kuuluvad maalid, graafilised lehed jne, kus on kujutatud C. R. Jakobsoni ennast, tema kaasaegseid ja Kurgja talu. Kunstikogu enam ei täiendata.